

ekolisty

informačný spravodaj Priateľov Zeme - SPZ

Venujte
2% pre
ochranu
prírody
viac na str.3

**Priatelia
Zeme
SPZ**

1 / 2010

Vegetariánstvo nie je len potravou tela, je taktiež potravou duše

Novoročná RECYKLÁCIA Priateľov Zeme

Rok 2009 u Priateľov Zeme - SPZ

JERRY MANDER: V neprítomnosti posvätného

Rozhovor s Jurajom Zamkovským, lídrom Priateľov Zeme - CEPA

Živý nápis Triedme odpad odštartoval tohtoročný Týždeň aktivít pre menej odpadov... viac na str. 10

Obsah čísla 1 / 2010

- 03** . ZAPOJTE SA
- 04** . TÉMA: Vegetariánstvo nie je len potravou tela, je taktiež potravou duše
- 06** . TÉMA: Novoročná RECYKLÁCIA Priateľov Zeme
- 07** . TÉMA: Ako zorganizovať recykláciu?
- 08** . TÉMA: Rok 2009 u Priateľov Zeme – SPZ
- 10** . AKTIVITY
PRIATEĽOV ZEME - SPZ
- 13** . Z NAŠEJ DISTRIBÚCIE: JERRY MANDER: V neprítomnosti posvätného
- 14** . ROZHOVOR: Juraj Zamkovský, líder Priateľov Zeme - CEPA
- 16** . VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Informačný spravodaj Ekolisty

Vydáva:
Priatelia Zeme - SPZ, Košice

Adresa:
P.O.BOX H-39, 040 01 Košice
kancelária: Alžbetina 53
tel./fax: 055 / 677 1 677
mob.: 0903 77 23 23
e-mail: spz@priateliazeme.sk
http://www.priateliazeme.sk/spz

Redakčná rada:
Branislav Moňok
Mgr. Katarína Vrabľová
Martin Valentovič
Mgr. Hedviga Mileová
Mgr. Lenka Beznáková
grafická úprava:
Mgr. art. René Říha

Dátum vydania:
marec 2010

Foto na titulnej strane:
autor: Priatelia Zeme - SPZ
Ostatné fotografie, ak nie je uvedené inak, archív Priateľov Zeme.

ISSN 1335-437X

 Vytlačené na recyklovanom papieri

Spoločnosť priateľov Zeme od februára 2005 zmenila svoj názov na Priatelia Zeme - SPZ. Spolu s názvom došlo aj k zmene loga - z pôvodného srdca s planétou na kruhový symbol - logo medzinárodnej federácie Priateľia Zeme (Friends of the Earth International - FoEI).

Milí priatelia,

koniec roku 2009 a začiatok roku 2010 sa u nás niesol v znamení organizovania viacerých veľkých akcií, o ktorých si môžete prečítať v tomto čísle. Medzi dve najväčšie akcie počítam jednu, zameranú na zvýšenie všeobecného povedomia o správnom nakladaní s odpadom konkrétnymi činmi jednotlivcov – Celoslovenský týždeň aktivít pre menej odpadov. Potom sme organizovali akciu, ktorá mala ukázať ľuďom jednu z praktických možností ako minimalizovať vznik odpadov – Novoročnú recykláciu. Snažili sme sa takto prakticky ukázať, že netreba s odpadom len správne naložiť, ale ešte dôležitejšie je predísť jeho vzniku. Už sme sa veľakrát na stránkach Ekolistov pokúšali ukázať, že ak budeme pokračovať v našom konzumnom životnom štýle, tak vyčerpáme zdroje tejto planéty a nepomôže nám žiadna technológia. Akákoľvek technológia môže maximálne oddialiť hranicu konzumu, za ktorou túto planétu budeme ničiť rýchlejšie ako sa stíha obnovovať. Pokiaľ nebudeme ako vesmírne kobyľky chodiť konzumovať v celom vesmíre jednu planétu za druhou, tak budeme na túto hranicu neustále narážať a prekračovať ju.

Sú aj medzi „ekológmi“ mnohí, ktorí považujú teóriu o trvalo udržateľnom raste za pomoci technológií za reálnu. A úvahy o tom, že by sme mali začať riešiť ekológiu žitím trvalo udržateľného života, považujú za pesimizmus. Ja zase takýchto ľudí považujem za priveľkých optimistov. Nedá sa predsa zastavať celú planétu veternými turbínami alebo pokryť celú planétu solárnymi panelmi. Viem, že teraz prehánam. Ale chcem tým povedať to, čo my u nás v organizácii už dlho opakujeme.

Človek, ktorý chce žiť tak, aby čo najmenej škodil tejto planéte, mal by žiť v prvom rade dobrovoľne skromne. Keby mal každý z obyvateľov našej planéty životný štandard priemerného Slováka, potrebovali by sme niekoľko planét. A je jedno, či by sme napríklad elektrinu získavali veternými turbínami alebo v atómových elektrárnach. Ani vietor nie je nekonečný zdroj, má len obmedzené množstvo energie. Preto by sme mali najprv obmedzovať potrebu a až potom rozmýšľať z akých zdrojov ju zasytiť.

Tým určite nechcem povedať, že je jedno, čo a ako človek robí. Nie je jedno ako svoje potreby zasycujete. Práve naopak, je to veľmi dôležité. Oceán sa skladá z kvapiek, vzťah človeka a Zeme sa skladá z činov a postojov jednotlivcov. A preto, keď hovoríme o záchrane planéty a života, vôbec nie je jedno, či sme vegetariáni alebo nie, či nakupujeme vodu v PET fľašiach alebo nie, či čerpáme elektrickú energiu z veternej turbíny alebo z atómovej elektrárne, alebo či jazdíme vlakom alebo autom. Výber tej šetrnejšej možnosti je dôležitý nie len preto, že nám umožňuje byť ohľaduplný k Zemi. Ale každým takýmto rozhodnutím ukazujeme ľuďom, že sa dá žiť život aj ohľaduplne a predsa spokojne a naplnený. A pokiaľ to robíme s vnútorným presvedčením a úprimne, tak takýto osobný príklad je najlepšou odpoveďou na „to sa nedá“.

Verím, že pre Vás boli Ekolisty doteraz okrem iného aj inšpiráciou, ako naplňať svoj život zaujímavými a zmysluplnými aktivitami, ktoré sú zároveň osobným príkladom pre iných. Verím tiež, že takýmto ostanú aj naďalej.

Martin Valentovič

Naša dlhoročná kolegyňa Ivka Machová, ktorá sa v septembri zmenila na Pleškovú, k 1.1.2010 opustila kolektív Priateľov Zeme – SPZ z dôvodu „lukratívnejšej“ ponuky. Ponuku byť mamou na plný úväzok dostala od svojho synčeka Šimona, ktorý sa narodil koncom februára.

Nechcem tu písať otrepané slová typu ďakujeme za všetko, ale aj tak musím, pretože Ivka strávila v SPZ šesť rokov, počas ktorých prostredníctvom nej spoznalo organizáciu množstvo úžasných ľudí, možne ste nimi aj Vy.

Takže Ivka, **ĎAKUJEME**. Za celý kolektív SPZ Ti želim z úprimného srdca, aby tie najbližšie roky boli pre Teba tie najkrásnejšie a nezabudnuteľné.

Katka

P. S pre tých, čo nedostávajú Infomail Priateľov Zeme - SPZ, rozlúčkový e-mail od Ivky Pleškovej:

Milí „moji“ členovia, sympatizanti, aktivisti, rada by som vás posledný krát pozdravila z Priateľov Zeme - SPZ. Mnohí viete, že som sa pár rokov venovala aj komunikácii s členmi a dobrovoľníkmi, čo ma veľmi naplňovalo. Vy a spolupráca s vami pre krajšie prostredie ste boli mojou najväčšou motiváciou. Teraz sa idem venovať len jednému aktivistovi, očakávanému dieťaťku.) Verím, že s mnohými z vás ostanem v kontakte a že vy všetci ostanete v kontakte s výbornou organizáciou Priateľia Zeme a budete spoločne chrániť Zem pred odpadmi, jej krásu...

Cyber akcia Friends of the Earth International – zastavme nezákonné spaľovanie zemného plynu v Nigérii

V januári tohto roka spustila naša materská federácia Friends of the Earth International cyber akciu zameranú na vládu Nigérie. Cieľom je prinútiť vládu prestať tolerovať nelegálne spaľovanie zemného plynu, ktorý sa uvoľňuje pri ťažbe ropy.

Jeho spaľovanie ohrozuje zdravie miestnych obyvateľov, ale aj miestne ekosystémy, zároveň je to strašným plytvaním plynu, ktorý by miestni obyvatelia vedeli využiť. V neposlednom rade sa tým porušuje aj legislatíva Nigérie. Napriek tomu hlavným producentom ropy v krajine sa táto činnosť toleruje už celé desaťročia.

Treba povedať, že aj vďaka takýmto akciám a kampaniam sa katastrofálna situácia pri ťažbe ropy v Nigérii zlepšuje. Nedávno hrozila spoločnosti Royal Dutch Shell prehra v súdnom spore

o porušovaní ľudských práv pôvodných obyvateľov delty rieky Niger – ľudu Ogoni (a to vrátane podielu na poprave vodcu protestného hnutie Ken Saro – Wiwu).

Spoločnosť sa radšej dohodla na mimosúdnom vyrovnaní vo výške 15,5 milióna dolárov. Ukončenie tohto sporu ale neukončilo boj ľudu Ogoni za čisté životné prostredie a dodržiavanie ich ľudských práv v delte rieky Niger. Jedným z bojov je aj boj proti nelegálnemu spaľovaniu zemného plynu.

V prípade že chcete podporiť tento boj, môžete tak urobiť na adrese

<http://www.foei.org/en/get-involved/take-action/stop-flaring>

Pomôžte nám skontrolovať a zachrániť ponuku minerálok v sklenených vratných fľašiach

Môžeme sa naozaj rozhodnúť, či kúpime nápoje vo vratných alebo nevratných fľašiach? Zo zákona o obaloch by sme mali mať vo väčšine obchodov tú možnosť, avšak realita je iná. Podme sa spolu pokúsiť o zmenu.

V zákone o obaloch platí povinnosť pre obchody s predajnou plochou nad 200 m² (po novelizácii tohto zákona sa plocha zvýšila zo 100 na 200 m²) ponúkať aj nápoje vo vratných obaloch. Tieto vratné ekologické obaly putujú na naplnenie

v priemere 20-40 x. Vďaka nim sa znižuje nielen produkcia odpadov z obalov, ale aj šetrí suroviny, energiu na ďalšiu výrobu obalov. Víno, pivo, sirupy, minerálky...ktoré z nich nájdeme vo vratných obaloch? Navrhujeme sústrediť sa na minerálne vody, ktoré existujú vo vratných obaloch a mohli by byť v každých potravinách nad 200m²:

1. Navštívte Potraviny vo vašom okolí (nie mini obchodíky, ale tie, ktoré majú aspoň 200m², čiže napr. 20x10m). Ak majú v ponuke minerálky v PET fľašiach, pozrite sa, či majú aj vo vratných fľašiach so zálohou (napr. Budiš, Kláštorná..)
2. Pravdepodobne zistíte, že nemajú? a tak sa skúste porozprávať s vedúcim predajne o tom, že porušuje zákon o obaloch a že mu hrozí pokuta zo

Slovenskej obchodnej inšpekcie, ak nenapraví stav.

3. Podľa dohody/resp. nedohody s vedúcim predajne ako posledný krok použite podnet na Slovenskú obchodnú inšpekciu. Podajte podnet vo veci porušovania zákona č. 529/2002 Z.z. o obaloch §3 odsek 8 a uveďte názov, adresu obchodu a tiež skutočnosť, že minimálne minerálne vody vo vratných obaloch v ponuke nemajú. Na stránke www.soi.sk v kontaktoch si zistíte adresu najbližšej SOIky.
4. Dajte nám vedieť o výsledku Vášho prieskumu (či ste už podali, alebo nepodali podnet na SOI)

Vložte svoj odkaz do ekoko-mixsu, ekošotu, ekobanneru!

Leží Vám na srdci životné prostredie? Hnevá Vás záplava odpadov, konzum? Nakreslite komiks, natočte krátky šot, vytvorte ekobanner a pomôžte nám oslovit širokú verejnosť!

Témou by mal byť odpad, predchádzanie vzniku odpadu, minimalizácia, dobrovoľná skromnosť, nadmerná spotreba, šetrenie prírodných zdrojov... Pre viac informácií volajte 0908 557 598 alebo píšete na mail riha@priateliazeme.sk.

Vyhodnotenie súťaže o najekodarček

Súťaž o najekodarček, ktorú sme vyhlásili v posledných ekolistoch, vyhráva Ľubo Ontkoc, ktorý nám napísal o keramických darčekom, ktoré sám vyrobil a tiež aj o darčekom, ktoré dostal: „Krabica upletená z letákového papiera, ktorý nám chodia roznášať mladí študenti poväčšine na bicykli alebo pešo. Letáky sú zvyšné, čo ostávajú na schránkach nechcene. Robené technológiou, ktorú sa môj Ježiško naučil na Odorici, natreté slovakrylom v oceľovej plechovke. A ešte koncovka - písťala z bazového dreva, nástroj pastierov, má asi tak 40 cm, jednoduchá, nezdobená.“ Oceňujeme hlavne podrobnosť, s akou Ľubo preskúmal možné dopady svojich darčekom.

Výhercovi posielame balíček ekokozmetiky od spol. Weleda a Sonett.

Venujte nám 2 % z dane

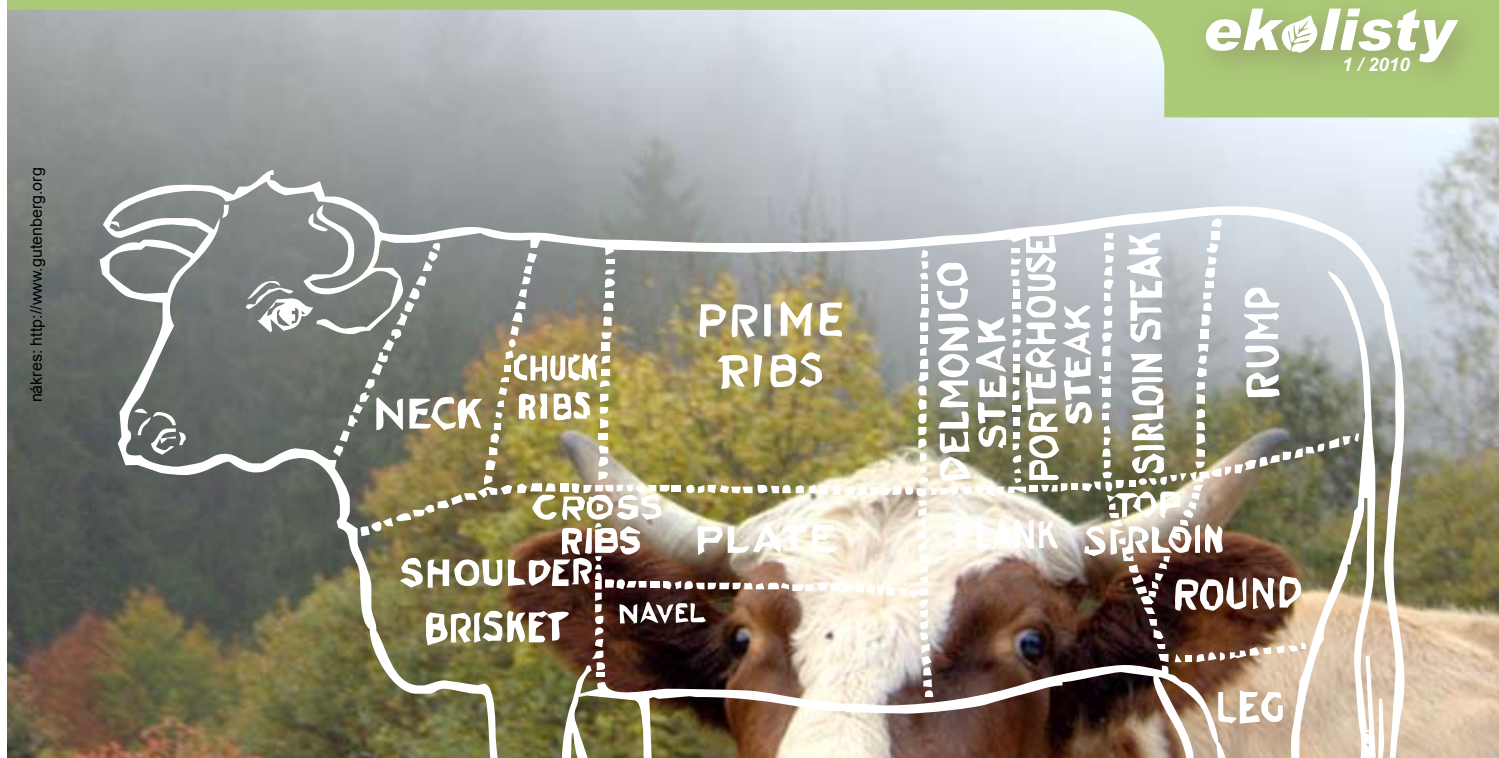
Tak ako každý rok v tomto čase, aj tento krát sa na Vás obraciame s prosbou o venovanie svojich 2 % z daní. Potrebujeme Vašu pomoc, aby sme mohli pomáhať ďalej pri realizácii aktivít na ochranu životného prostredia, pri podpore domáceho a komunitného kompostovania, vzdelávaní a osvete, organizovaní letného ekotábora... teda spoločných aktivít Priateľov Zeme – SPZ a Priateľov Zeme – CEPA.

Pretože naša organizácia nebude ani v tomto roku prijímať 2% z dane z príjmu, poukážete 2% našej sesterskej organizácii Priatelia Zeme – CEPA. Tieto prostriedky budú použité na spoločne realizované aktivity. Preto prosím venujte pozornosť zmeneným údajom (platným od roku 2009).

Úplné inštrukcie, predtlačené tlačivá nájdete aj na našej stránke www.priateliazeme.sk/spz/2percenta

Ak nemôžete pomôcť priamo, poukázaním 2%, pomôžte nám s ich získavaním:

- oslovte priateľov, známych, rodinu a dajte im tlačivá
- oslovte majiteľov - vedúcich firiem, aby za firmu poukázali v daňovom priznaní 2% z dane,
- porozmýšľajte, či máte v rodine alebo medzi známymi niekoho, kto by vedel presadiť, aby firma venovala 2% pre Priateľov Zeme
- umiestnite naše letáky s potrebnými tlačivami na frekventované miesta (knížnice, čakárne, čajovne, mestské a miestne úrady) – na požiadanie Vám ich zašleme
- urobte nástenky o Priateľoch Zeme a možnosti venovať 2% na mestskej vývesnej tabuli, vo firme, na úrade.

Vegetariánstvo nie je len potravou tela, je taktiež potravou duše.

Vegetariánstvo sa u nás ešte pred 20 rokmi považovalo za zvláštne, vegetariáni boli považovaní minimálne za bláznov. Medzitým sa situácia zmenila, o vegetariánstve existujú hrubé knihy a v každej trochu lepšej reštaurácii dostanete už viac vegetariánskych jedál. Dal by sa napísať samostatný článok o tom, ako ľudia za vegetariánske jedlá považujú zemiakovú placku s mäsom. Tento článok si však kladie za úlohu skôr zrekapitulovať dôvody, pre ktoré sa ľudia stávajú vegetariánmi. Inými slovami, prečo považuje veľa ľudí vegetariánstvo za ekologicky, sociálne, zdravotne a eticky lepšiu alternatívu k prevažujúcemu životnému štýlu.

Ekologický aspekt

Dnes je na svete viac hospodárskych zvierat ako ľudí. Planéta sa tak snaží zvládnuť dve populačné explózie – ľudskú a hospodárskych zvierat. Dobytok skonzumuje 10-krát viac potravy ako ľudia. Aby sme si mohli dovoliť chovať také množstvo zvierat a užívať ich, musíme im uvoľniť priestor. Pre takéto množstvo zvierat sú potrebné tisíce hektárov pastvín a polí, na ktorých sa pestuje krmivo, milióny litrov pitnej vody...

Tropické dažďové pralesy sú najstarším, najbohatším, najproduktívnejším a najkomplexnejším ekosystémom na Zemi. Žije v nich cez 50 % všetkých živočíšnych foriem. Každým rokom sú ale milióny hektárov svetových pralesov zničené. Pralesy v sú väčšinou rúbané a vypaľované, aby poskytli pôdu poľnohospodárom, ktorí tu buď chovajú dobytok alebo pestujú plodiny. Tieto plodiny sú využívané z veľkej časti na chov zvierat. Väčšina tejto pôdy zostane po niekoľko rokoch nevyužitá, pretože pôdu a všetky živiny z nej odplaví dážď.

Výroba mäsa vyžaduje tiež veľké množstvá vody na pestovanie krmiva a k udržiavaniu rozsiahlych pastvín. Smädné zvieratá je potrebné napojiť. Na výrobu jedného kilogramu hydinového mäsa sa spotrebuje asi 3 500 litrov vody, na výrobu jedného kilogramu hovädzieho mäsa asi 100 000 litrov! Pritom väčšinou nejde o úžitkovú vodu, ale o čistú pitnú vodu. Pri rastlinách sú tieto množstvá výrazne nižšie. Na kilogram zemiakov treba 500 litrov vody, na kilogram pšenice 900 litrov vody, na kilogram ryže 1 910 litrov vody a na pestovanie sójových bôbov asi 2 000 litrov vody.

Výroba hovädzieho mäsa je tiež najväčším znečisťovateľom vody na svete. Napríklad v USA dobytok vyprodukuje 20 krát viac výkalov ako celá ľudská populácia.

Sociálny aspekt

Pri sociálnom aspekte treba začať tým, že rastliny produkujú oveľa viac bielkovín z jednotky plochy ako hospodárske zvieratá. Konkrétne z hektára pôdy, na ktorej sa pestujú obilniny sa môže vyprodukovať päťkrát viac bielkovín,

ako z hektára pôdy určenej na produkciu mäsa, hektár pôdy, na ktorom sa pestujú strukoviny dokonca desaťkrát viac. Výsledkom je, že dva hektáre pôdy uživú 1 človeka konzumujúceho mäso, 14 vegetariánov a 50

vegánov! (Vegáni vôbec nekonzumujú žiadne živočíšne produkty.) Vegetariánstvo (prípadne vegánstvo) predstavuje tak jednoduchý spôsob, ako skutočne efektívne riešiť hlad vo svete. Napriek tomu veľa plodín vhodných na konzumáciu ľuďmi končí ako krmivo pre zvieratá. Pritom k vytvoreniu jednej tony živočíšnej bielkoviny je potrebných v priemere 20 ton rastlinnej bielkoviny ako krmoviny. Takže zatiaľ čo sa ľudia v tej bohatšej časti sveta prejedajú a plynú aj mäsovými potravinami, obyvatelia druhej časti sveta trpia

„NIČ NEPRISPEJE K ĽUDSKÉMU ZDRAVIU A ZVÝŠENIU ŠANCE NA PREŽITIE ŽIVOTA NA ZEMI VIAC NEŽ VÝVOJ K VEGETARIÁNSTVU.“ ALBERT EINSTEIN

„ZVIERATÁ SÚ MOJI PRIATELIA A JA SVOJICH PRIATEĽOV NEJEM!“
G. B. SHAW

a zomierajú hladom. Harvardský odborník na výživu Jean Mayer odhaduje, že zníženie produkcie mäsa v USA o 10 % by uvoľnilo toľko obilia, koľko by nasýtilo 60 miliónov ľudí. Nezanedbateľné je taktiež množstvo elektrickej energie a pohonných hmôt, spotrebovaných na prevádzku dopravných prostriedkov (pri transportoch zvierat), poľnohospodárskych strojov, na prevádzku bitúnkov, mraziacich zariadení k uchovávaniu mŕtvych zvierat, kvôli zabráneniu ich rozkladu... Vegetariánstvo je takto zo sociálneho hľadiska veľmi ohľaduplné k ľuďom na tejto planéte..

Zdravotný aspekt

Existuje množstvo štúdií, ktoré preukazujú vzťah medzi konzumáciou mäsa a zvýšenou mierou civilizačných chorôb ako arterioskleróza, infarkt, cukrovka a aj zvýšené riziko rakoviny. Jedným z dôvodov je, že v dnešnom prostredí sa nachádza množstvo chemikálií, ktoré majú schopnosť dobre sa viazať v tukových tkanivách. A pri zvieratách chovaných viac rokov dochádza ku kumulácii takýchto látok, a tak ich koncentrácia v mäse môže výrazne presiahnuť hodnoty, s ktorými sa bežne stretávame. Taktiež priamo pri chove zvierat sa využívajú mnohé chemikálie (napr. antibiotiká), ktorých zvyšky ostávajú niekedy v mäse. Ale aj keby tieto chemické látky v mäse neboli, stále je tu štúdiami jasne preukázaný vzťah medzi civilizačnými chorobami a konzumáciou mäsa.

Navyše sú tu aj iné aspekty ich chovu, ktoré môžu mať zdravotný vplyv na ľudí. Známy je prípad choroby BSE (choroba šialených kráv). Tá vznikla ako priamy následok toho, že hovädzí dobytok ako typicky bylinožravý bol kŕmený mäso-kostnou múčkou. Preto je z hľadiska zdravia lepšie nejst mäso a mäsové výrobky.

Etický aspekt

"PRÁVA ZVIERAT SÚ PRE MŇA ROVNAKO DÔLEŽITÉ AKO ĽUDSKÉ PRÁVA. JE TO CESTA K VŠEOBECNÉMU ĽUDSKÉMU BYTIU." ABRAHAM LINCOLN

Podmienky pri modernom chove zvierat sa drasticky líšia od podmienok ako ich poznáme z rozprávok. Pri veľkochovoch sa prasiatka nechovajú vo veľkých chlievoch, sliepky v kumíkoch s výbehom, kravičky vo veľkej stajni. Určite nechcem glorifikovať podmienky, za akých sa chová a často chová aj v súčasnosti zvieratá na vidieku. Tie podmienky boli a niekedy aj sú dosť zlé. Ale vo veľkej časti veľkochovov sú zvieratá chované v katastrofálnych podmienkach. Nosnice sú chované natlačene v kliečkach bez možnosti pohybu a denného svetla. Prasiatá sú väčšinou celoročne uzatvorené v chlievoch, kde nie je možnosť výbehu. Bitúnok je miesto, ktoré rozhodne nie je dôstojnou rozlúčkou. Väčšina ľudí by tam nevydržala dlhšie ako pár minút a potom zhnusene utiekla.

Bežný človek sa však dostane do kontaktu s mäsom až v obchode alebo na tanieri. Toto mäso je pekne upravené, zbavené hrôzy, ktorá sa okolo neho diala. Takéto mäso je potom už niečo neutrálne – surovina na výrobu chutného jedla. Osobne si myslím, že pre dospelých ľudí by mali byť zábery z bitúnkov a veľkochovov povinným obalom mäsa v obchode. Ľudia by nemali byť pokrytci, mali by si uvedomiť, čo sa skrýva za ich potravou. Inými slovami – čo svojimi peniazmi podporujú. Tým, že ľudia jedia mäso zo zvierat chovaných vo veľkochovoch, podporujú aj utrpenie v nich a sú za toto utrpenie zvierat spoluzodpovední.

Čo teda jesť?

Aby naše telo normálne pracovalo, potrebuje množstvo bielkovín, tukov, sacharidov, vitamínov a minerálov. Všetky tieto zložky sa dajú ľahko získať v dostatočnom množstve z čisto rastlinných potravín. Pokiaľ jete kvalitnú, pestrú stravu nemusíte sa o svoje zdravie obávať. Jedzte čo najviac surového, čerstvého a kvalitného ovocia, zeleniny, strukovín a orechov, dopĺňajte ich zemiakmi, celozrnnými obilninami výrobkami (pečivo, cestoviny). Nebojte sa ochutnať a zaradiť do svojho jedálnička aj "nové" potraviny – tofu (sójový syr), seitan (pšeničná bielkovina), naklíčené semená a obilie... Sú známe mnohé problémy, vznikajúce z nevhodného zloženia vegetariánskej stravy. Ale v zásade sa dá takmer každému nastaviť vegetariánska strava, ktorá nutrične plne postačuje na naplnenie jeho individuálnych potrieb. Výnimkou sú len niektorí ľudia, trpiaci zriedkavými poruchami najmä metabolizmu. Vegetariánska strava je vhodná aj pre malé deti. Existuje po celom svete (a aj na Slovensku) množstvo príkladov detí vychovaných na vegetariánskej strave a tešiacich sa zdraviu fyzickému aj psychickému.

Nezabúdajte však aj na to, že myslieť by sme mali globálne, ale jesť lokálne. Preto uprednostňujte potraviny, ktoré neboli dovezené z veľkej diaľky. Náš život nebude o nič chudobnejší aj bez tropického ovocia, kakaa, kávy a iných produktov. Keď už si takéto produkty potrebujete kúpiť, uprednostnite také, ktoré boli dopestované v čo najlepších podmienkach, napríklad tzv. Fairtrade výrobky, alebo v BIO kvalite. Značka Fairtrade sa udeľuje výrobkom, pri ktorých produkcii platia zásady ako spravodlivá odmena výrobcovi a farmárom, presadzovanie prísnejších ekologických štandardov, povýšenie sociálnych štandardov, zlepšenie vzdelávania a zdravotnej starostlivosti pre miestnych ľudí najmä v treťom svete. BIO kvalitu majú výrobky, vyprodukované v ekologickom poľnohospodárstve. Ekologické poľnohospodárstvo je systém priaznivý voči životnému prostrediu, ktorého cieľom je trvalo udržateľné hospodárenie, ktoré využíva predovšetkým miestne a obnoviteľné zdroje, ekologicky šetrné technológie a postupy, ktoré minimalizujú poškodzovanie životného prostredia. Systém je v ekologickom poľnohospodárstve chápaný ako jednotný a živý organizmus, príkladom mu je príroda, s ktorou hospodár harmonicky spolupracuje a rešpektuje jej prirodzené zákonitosti a limity. V prípade živočíšnych produktov to znamená, že zvieratá sú chované v podmienkach, ktoré sa čo najviac podobajú prirodzeným podmienkam a teda sú veľmi odlišné od bežných podmienkach vo veľkochovoch.

Množstvo ďalších informácií o vegetariánstve ale aj receptov, je dnes bežne dostupných nie len na internete, ale aj v rôznych publikáciách, ktoré sa dajú nájsť v každom dobrom kníhkupectve (ak sa nám ozvete môžeme vám niektoré odporučiť, dať kontakty, kde ich môžete získať). Nebojte sa vymýšľať vlastné recepty a užívajte si príjemné pocity z toho, že kvôli vašej strave nemuselo zomrieť žiadne zviera. Vegetariánstvo nie je len potravou tela, je taktiež potravou duše.

Záverom by som dodal, že tu uvedené rozdelenie aspektov je čiastočne umelé. Ako ste si mohli všimnúť, tie aspekty spolu súvisia, prelínajú sa. Ak vám skutočnosti uvedené v tomto článku pomohli zamyslieť sa nad vašim životným štýlom, tento text splnil svoj účel. Ak vám pomohli rozhodnúť sa pre vegetariánstvo, tak som rád, že ste našli odvahu pre tento životný krok.

Martin Valentovič

Chcete niekoho obdarovať zaujímavým darčekom?
 Chcete si prečítať knihu, ktorú bežne nekúpite?
 Chcete si kúpiť eko - tielko na horúce leto?
 Chcete podporiť slovenských remeselníkov?
 Chcete podporiť Priateľov Zeme?

**Objednajte si niečo
z našej distribúcie:**

<http://www.priateliazeme.sk/spz/distribucia>

Novoročná RECYKLÁCIA Priateľov Zeme

Dajme
veciam
druhú šancu...

1 Darujte

2 Vyberte si

V každej rodine a domácnosti sa nachádzajú veci, ktoré nevyužívame, ale ktoré nič nestratili zo svojej funkčnosti. Napriek tomu končia v odpade. Po niekoľkoročnej prestávke sme sa opäť rozhodli ukázať košičanom alternatívu v podobe „Novoročnej recyklácie Priateľov Zeme – SPZ“ a ponúknuť im možnosť darovať prebytočné a nevyužité veci z domácnosti a zároveň dať príležitosť prísť si vybrať spomedzi donesených vecí to, čo potrebujú.

Akcia prebehla počas deviatich dní (od 18. januára do 28. januára) v priestoroch Cirkvi adventistov siedmeho dňa, ktorá nám okrem svojich priestorov poskytla aj ochotne pomáhajúcich dobrovoľníkov, za čo im patrí naša veľká vďaka.

Počas prvých dvoch dní mohli obyvatelia Košíc a okolia prinášať „nepotrebné veci“. Víťané bolo všetko, čo bolo použiteľné a funkčné a tak sa v priebehu týchto dvoch dní priestory, kde sa akcia konala, zaplnili skutočne obrovským množstvom šatstva, obuvi, kníh, elektrospotrebičov, hračiek, ale samozrejme našli sa aj neočakávané predmety ako napríklad niekoľko autorských olejomalieb, či dnes už historické fotoaparáty alebo remeselne zručne urobené šperky. Dobrovoľníci a pracovníci mali čo robiť, aby to všetko potriedili a niekam poukladali.

Záujem bol taký veľký, že sme veľmi rýchlo vyčerpali kapacity miestnosti. Na ilustráciu, vyzbieralo sa:

- vyše 200 vriec oblečenia
- 139 párov topánok
- 28 fotoaparátov na kinofilm
- 187 kníh
- 2 televízory
- 8 magnetofónov
- 13 mobilných telefónov
- 4 vrecia hračiek
- a množstvo ďalších vecí ako sú kuchynské riady, bytové doplnky, čistiace prostriedky a pod.

Ďalšie dni už patrili ľuďom z Košíc aj okolia. A to nielen sociálne znevýhodneným občanom, ktorí si z hĺby vecí prišli vybrať, ale aj ostatným ľuďom, ktorí veľmi ocenili možnosť vybrať si veci do domácnosti. Za drobný dobrovoľný príspevok si tak niektorí poodnášali plné tašky ba až vrecia zachovalého oblečenia, ktoré ešte vedia využiť. Okrem súkromných osôb prichádzali aj pracovníci iných mimovládnych organizácií, sociálnych zariadení, charít, detských domovov a krízových centier, vybrať veci pre svojich klientov. Vďaka tomu tieto veci neskončia na skládke či v spaľovni.

Napriek veľkému záujmu sa z Novoročnej recyklácie zvýšilo pár desiatok vriec oblečenia, ktoré bude odovzdané neziskovej organizácii Diakonie Broumov na pomoc v rozvojových krajinách. Našlo sa aj oblečenie, ktoré už nemôže plniť svoj účel, pretože je veľmi poškodené, potrhane. Toto oblečenie bude odovzdané podľa možnosti psím útulkom, a to veľmi znečistené bude odvezené na zberný dvor.

Akcia na podporu opätovného používania a teda aj znižovania odpadov mala veľký úspech, o čom svedčí aj neustály záujem o donášku vecí aj po skončení akcie. Už v prvých dňoch akcie sme zaznamenali skutočne veľký záujem z celého Slovenska. Volali a mailovali nám stovky ľudí a žiadali, aby sa podobná akcia konala aj v ich meste či obci, prípadne žiadali o návod a pomoc pri organizovaní. Veľký záujem bol aj zo strany médií.

Ďakujeme všetkým, vďaka ktorým sa táto akcia mohla uskutočniť. V prvom rade Cirkvi adventistov za poskytnutie priestoru, dobrovoľníkom, ktorí obetovali svoj voľný čas a strávili dlhé hodiny preberaním a ukladaním donesených vecí, dobrovoľníkom, ktorí nám pomáhali s vylepovaním plagátov a propagáciou akcie, ale hlavne všetkým ľuďom, ktorých táto myšlienka oslovila a nadchla a zapojili sa, či už tým, že prispeli svojimi vecami, alebo si prišli vybrať to, čo potrebovali.

Takéto akcie by mali byť v zmysle predchádzania vzniku odpadov, a aj s ohľadom na ich pozitívne sociálne dopady, organizované vo všetkých samosprávach, ideálne celoročne, formou prevádzkovania Centier opätovného používania.

Ak chcete podobnú akciu zorganizovať aj Vy sami vo Vašom meste alebo obci, prinášame stručný návod, ako na to. V prípade, že potrebujete v niečom ohľadom organizácie recyklácie poradiť, môžete sa obrátiť aj priamo na nás.

Ako zorganizovať recykláciu?

1. Príprava

• Vopred si zabezpečte odberateľov vecí, ktoré zostanú po akcii.

Oslovte charity, domovy sociálnych služieb, detské domovy, krízové centrá, cirkevné organizácie. Skúste nájsť aj odberateľov poškodeného textilu na jeho recykláciu.

• Vyberte si dátum, čas a miesto akcie.

Je dôležité vybrať termín tak, aby ste mali dostatok času na prípravu akcie a jej propagáciu. Akciu tohto typu treba rozvrhnúť na viacero dní.

Vhodný čas je napríklad okolo Vianoc a Veľkej noci, keď sa zvyčajne robí veľké upratovanie.

Výber priestoru závisí od veľkosti akcie, teda od množstva a typu vecí, ktoré plánujete prevziať (Napríklad sa zamyslite, či budú môcť ľudia doniesť aj nábytok a veľké elektrospotrebiče?) a množstva ľudí, ktoré na akcii očakávame.

Dobré je zabezpečiť aj možnosť parkovať, nakoľko sa dá predpokladať, že veľa ľudí donesie veci na autách. Pokiaľ máte tú možnosť, tak využite radšej bezbariérové priestory. Na takúto akciu prichádza veľa mamičiek s kočíkmi a starších ľudí, pre ktorých by vysoké a strmé schodisko mohlo byť neprekonateľným problémom. Nezabúdajte na hygienické zabezpečenie akcie pre dobrovoľníkov a personál.

• Zabezpečte dostatok dobrovoľníkov/brigádnikov

Zabezpečiť dostatok dobrovoľníkov je potrebné už v predstihu. Potrebujeme ich v dvoch fázach:

a, propagácia akcie – rozlepovanie plagátov, propagácia prostredníctvom internetu a sociálnych sietí, ústne podávanie informácií... (skúste osloviť školy, požiadať o pomoc študentov, známych...).

b, priama pomoc na akcii

Každý dobrovoľník pomáhajúci na akcii musí presne poznať náplň svojej práce a pracovné podmienky (ako komunikovať s ľuďmi, ktorí prišli na recykláciu; akým spôsobom veci preberať a odovzdávať, kam ich ukladať...). Taktiež musí vedieť, komu sa zodpovedá, na koho sa v prípade potreby môže obrátiť.

Je dobré mať v prípade potreby k dispozícii viac dobrovoľníkov, aby ste mohli nahradiť niekoho, kto na poslednú chvíľu vypadne.

• Propagácia akcie

Od kvalitnej prezentácie závisí celý úspech podujatia. Informujte o akcii napríklad prostredníctvom plagátov. Ich úlohou je informovať ľudí o akcii, majú ich oboznámiť s myšlienkou a zároveň im podať presné informácie o tom, kedy, kde a v akom čase sa akcia uskutoční. Napíšte správu alebo pozvánku pre médiá. Pokiaľ bude záujem médií treba rátať s poskytovaním rozhovorov a informácií. Treba si ujasniť kto a akým spôsobom bude s médiami komunikovať (čo chcete verejnosti povedať).

• Materiálne zabezpečenie akcie

- auto: aj keď by ste sa mali snažiť neprijímať poškodené a nepoužiteľné veci, aj tak sa vám môže stať, že časť prinesených vecí bude poškodená alebo iným spôsobom nepoužiteľná. Tieto veci je dobré priebežne odvázať na vopred dohodnuté miesto napr. do psieho útulku, zberných surovín alebo na zberný dvor, podľa stupňa poškodenia.
- stojany na odevy a vešiaky: výrazne uľahčujú prácu a sprehl'adňujú výber oblečenia. Ak ich nemáte, skúste obehať obchody a nákupné centra a skúsiť si ich požičať.
- obaly (krabice,...) na zbalenie vecí po skončení akcie.
- pokladnička na dobrovoľné príspevky, ak ich chcete vyberať. Ideálne uzamykateľná, pevne pripevnená, aby sa počas akcie „nestratila“.
- skladové priestory: pokiaľ sa akcia nekoná v priestore, ktorý máte k dispozícii na neobmedzený čas, myslíte na to,

že vám po akcii ostanú veci, ktoré sa nerozdajú. Ak sa vám ich nepodarí hneď odviezť, bude ich treba niekde dočasne uskladniť.

• Výber vecí vhodných na opätovné použitie

Zvoľte si kritériá na veci, ktoré sa budú od ľudí prijímať. Už vo fáze propagácie treba upozorňovať, že nepreberáme veci špinavé, poškodené a nefunkčné. Najčastejšie ľudia nosia oblečenie, obuv, elektroniku, knihy, hračky. Veľmi žiadané sú aj kuchynské potreby. Podľa veľkosti miestnosti zvažte, či budete brať aj nábytok. Druhá možnosť je brať od ľudí s nábytkom kontaktné údaje, ktoré budete dávať záujemcom o nábytok.

• Príspevky za veci

Je dobré vybrať za odnesené veci dobrovoľný príspevok, aby ste predišli tomu, že si ľudia naberú hŕbu nevyskúšaných vecí, ktoré nakoniec aj tak skončia v koši. Môžete si napríklad aj určiť cenu za každý druh vecí, alebo za určité množstvo – napr. topánky za 1 euro, kabát za 2 eurá, jedna taška bez rozdielu na to čo v nej je, napríklad za 1 euro.

Treba taktiež presne vysvetliť na čo budú vyzbierané finančné prostriedky použité. Organizovanie recyklácie so sebou prináša aj isté náklady, ktoré by sa dali uhradiť práve z vyzbieraných príspevkov.

2. Realizácia

Je dobré si rozčleniť dni na tie, počas ktorých budete veci od ľudí odoberať a potom na tie, počas ktorých ich budete rozdávať. Nie je to však nevyhnutné, dá sa to robiť aj priebežne. Vtedy je však vyššie riziko, že vám po skončení akcie zostanú nerozdané veci.

Miesto, kde sa akcia koná, zvonku viditeľne označte tak, aby bolo ľahko identifikovateľné aj z auta (veľký plagát, nápis a podobne).

Miestnosti, kde budú uložené veci pozorne prejdite a odložte všetky veci, ktoré nepatria do recyklácie (ak sú v miestnostiach knihy, stoličky, reproduktory,...

čokoľvek, čo sa dá odniesť), aby nevznikali nedorozumenia a prípadné škody. Priestory, do ktorých je vstup pre verejnosť uzavretý výrazne označte.

Rozvrhnete systém ukladania vecí. Ideálne je veci priamo od darcov vykladať na miesta, kde budú počas celej akcie uložené. Dobré je rozdeliť donesené veci tematicky a ukladať na jedno miesto. Snažte sa rozdeliť ich čo najprehľadnejšie. Veľkou pomocou sú stojany na oblečenie. Výrazne uľahčujú a sprehľadňujú výber oblečenia. Uvedomte si, že keď prídu ľudia, budú sa vo veciach prehrabávať, čím prehľadnejšie ich uložíte, tým menej práce budete mať neskôr s priebežným upratovaním.

Veci, ktoré ľudia prinesú, musíte aspoň zbežne prezrieť. Ak je to možné, tak ešte v prítomnosti darcu. Veci, ktoré nevyhovujú, slušne vráťte a vysvetlite prečo ich nemôžete prevziať. Odporučte tiež kam s nimi (napríklad zberný dvor). Snažte sa ustrážiť, aby ste prijímali len použiteľné veci. Triedenie vecí sa však nie vždy podarí urobiť v prítomnosti darcu, respektíve nie vždy sa podarí poškodené veci vrátiť. Preto si pripravte nádoby na vyradené veci. Špinavé a smradľavé veci ukladajte do iných nádob a priebežne odvádzajte na zberný dvor.

Obaly, v ktorých ľudia veci donášali odkladajte, zídu sa neskôr na balenie vecí pre ľudí, čo si niečo prídu vybrať.

Počas dní, kedy si budú chodiť ľudia veci vyberať, zabezpečte dostatočný počet dobrovoľníkov, ktorí budú dávať pozor v miestnosti, pomáhať s výberom vecí a udržiavať poriadok, teda priebežne upratovať a triediť vyložené veci. Ak sa nahmie väčší dav ľudí a priestor, kde sa recyklácia koná sa kapacitne vyčerpá, je potrebné regulovať počet ľudí v miestnostiach. Takže keď je vo vnútri priveľa ľudí, niekto z personálu by mal stáť pri dverách a púšťať dnu ďalších ľudí, až keď niekto zvnútra odíde.

Dá sa predpokladať, že aj v dňoch keď sa už veci nepreberajú, budú ľudia stále volať, respektíve nosiť veci. V takomto prípade je na vás zväziť, či máte kapacitne možnosti veci prevziať a či je o ne taký záujem.

3. Ukončenie akcie

Ukončenie akcie spočíva v zbalení vecí, ktoré sa nepodarilo rozdať a uprataní priestoru. Dopredu sa rozhodnite, ako naložiť so zvyšnými vecami. (Samozrejme, ideálne je rozdať všetky prinesené veci, ale nikdy sa to nedá zaručiť na 100%)

Zvyšné veci skladajte podľa druhu napríklad do krabíc. Tie prehľadne označte tak, aby sa s nimi dalo ľahšie manipulovať.

Pokiaľ ich nemôžete skladovať v priestore konania akcie, zbalené veci je potrebné odvieŕať a niekde uskladniť, alebo odovzdať na dohodnuté miesto. (Napríklad veci, ktoré sú poškodené ale čisté a savé môžete po dohode odovzdať do psích útulkov. Špinavé, smradľavé a inak nepoužiteľné veci môžete odovzdať na zbernom dvore. A podobne.)

Ivana Štefančíková

Rok 2009 u Priateľov Zeme – SPZ

Venujte
2% pre
ochranu
prírody
viac na str.3

Aj v roku 2009 sme sa snažili svojimi aktivitami čo najviac prispieť k ochrane životného prostredia na Slovensku. A boli to opäť aktivity rôznorodé, od osvetových, cez boj proti nepriaznivým zámerom až po konkrétnu pomoc obciam. Ich podrobný popis by zabil veľa strán, takže som pripravil krátky prehľad dosiahnutých výsledkov a najzaujímavejších aktivít.

V roku 2009 sme pracovali až na siedmich rôznych projektoch. Boli to štyri veľké projekty (nad 30 000 Eur) ale aj tri menšie (do 30 000 Eur). Veľká časť práce v minulom roku sa týkala práve aktivít týchto projektov, ale vykonávali sme aj iné aktivity. Ponúkame vám prehľad našich najzaujímavejších výsledkov:

✓ Pomohli sme približne 100 obciam so zlepšovaním odpadového hos-

podárstva. Išlo najmä o odborné poradenstvo a pomoc s vypracovaním projektov na zberné dvory, kompostoviská, kompostárne, programy na rozvoj domáceho a komunitného kompostovania, koncepcie separovaného zberu a nakladania s bioodpadmi a optimalizácie existujúcich systémov nakladania s komunálnymi odpadmi v obciach.

✓ Usporiadali sme 5 odborných seminárov na témy separovaného zberu odpadov a nakladania s biologickým odpadom, ktoré boli určené pre samosprávy a firmy nakladajúce s odpadmi. Zúčastnilo sa na nich 261 zástupcov obcí. Prednášali sme ale aj na 5 domácich aj zahraničných konferenciách a seminároch, kde nás počúvalo spolu viac ako 500 účastníkov.

✓ Vypracovali sme odbornú štúdiu „Odpady na rázcestí“, ktorá podrob-

ne popisuje súčasný stav odpadového hospodárstva a platnú legislatívu v odpadovom hospodárstve v SR. Porovnáva niektoré kľúčové problémy a ich riešenia v odpadovom hospodárstve s vybranými štátmi EÚ a navrhuje riešenia vedúce k celkovému zlepšeniu súčasnej situácie v odpadovom hospodárstve na Slovensku.

- ✓ Podali sme 20 podnetov na nelegálne nakladanie s odpadmi. Aj po ukončení konaní kompetentných úradov monitorujeme, čo sa deje na týchto lokalitách.
- ✓ Zapojili sme sa do pripomienkovania novely zákona o odpadoch.
- ✓ Vypracovali sme odborné návrhy na riešenie krízy v odpadovom hospodárstve v SR.
- ✓ Aktívne sme sa zapojili do ochrany verejnej zelene v mestách Košice a Trenčianske Teplice. Zúčastnili sme sa desiatok konaní, kde sa nám podarilo zabrániť viacerým zbytočným výrubom. Záchránili sme napr. platan na Hlavnej ulici v Košiciach, ktorý mal byť vyrúbaný, ale nakoniec bol len ošetrený, aktívne sme sa zapojili do záchranu parku v Košiciach – Barci, ktorý mal byť vyrúbaný na úkor výstavby nového hotela. Podarilo sa nám zachrániť pred výrubom aj 130 stromov v Trenčianskych Tepliciach.
- ✓ Pomáhali sme riešiť aktívnym občanom v Smoleniciach, Prešove, Sabinove, Stropkove, Dubnici nad Váhom a Hencovciach problémy, s ktorými sa potýkali v boji s neželanými odpadovými zámermi v ich obciach. Aj vďaka nám ešte ani jedna z týchto stavieb nezískala všetky povolenia.
- ✓ Odučili sme 124 hodín environmentálnej výchovy na školách Východného Slovenska a odprednášali sme ďalších 178 prednášok na tému odpadov v rôznych školách po celom Slovensku.
- ✓ Uskutočnili sme informačnú kampaň tzv. „od domu k domu“ pre cca 650 domácností v rôznych častiach Slovenska. Počas nej sme vysvetľovali ako správne separovať odpady v domácnosti a v obci, prečo nespáľovať odpady a nezakladať čierne skládky odpadov. Ako alternatívu k nelegálnemu nakladaniu s bioodpadmi sme ponúkli domáce a komunitné kompostovanie.
- ✓ Vyhotovali sme novú panelovú výstavu, ktorá na 12-tich paneloch poskytuje informácie o vzniku odpadov, spôsoboch nakladania s odpadmi, separovanom zbere odpadov, ich recyklácii a kompostovaní.
- ✓ Usporiadali sme 4 pracovné a školiace víkendovky pre aktivistov a sympatizantov. Taktiež sme usporiadali už 13. ročník nášho tradičného Ekotábora, ktorý bol remeslami zameraný na predchádzanie vzniku odpadov znovupoužívaním materiálov.
- ✓ Na jeseň sme rozbehli prvú časť Informačného turné, počas ktorého sme navštívili mestá Košice, Michalovce, Prešov

a Poprad. Hlavnými témami boli predchádzanie vzniku odpadu a separovaný zber odpadov.

- ✓ Usporiadali sme aj ďalšie informačné stánky vo viacerých mestách Slovenska a na viacerých festivaloch, kde sme verejnosti vysvetľovali pozitívne riešenia problémov odpadov a toxických látok.
- ✓ Zúčastnili sme sa na výstave PRO EKO – najväčšej slovenskej výstave o recyklácii a zhodnocovaní odpadov. Okrem našej expozície k danej téme sme pripravili aj environmentálny program pre školy.
- ✓ Začali sme s prieskumom o výskyte toxických látok v materských škôlkach na Slovensku. Na základe jeho výsledkov budeme vedieť odporučiť pre všetky slovenské škôlky, akým produktom sa vyvarovať.
- ✓ Mali sme stovky mediálnych výstupov v televíziách, rozhlasoch aj tlačených médiách na hlavne odpadové ale aj rôzne iné environmentálne témy.

Verím, že vás prehľad našich aktivít za minulý rok zaujal. Možno vás niektoré z nich inšpirovali aj vo vašom živote. Veríme, že aj na budúci rok budeme mať vašu podporu v akejkoľvek forme. Pokiaľ by ste mali záujem, aby tá forma bola finančná, máte možnosť urobiť tak aj teraz, vyplnením priložených tlačív na 2% z vašich daní.

Tešíme sa, že v roku 2010 sa s vami stretneme, či už v uliciach miest pri informačných stánkoch, na našich víkendovkách alebo na našom už 14. ročníku Ekotábora.

Martin Valentovič

Do celoslovenského týždňa aktivít pre menej odpadov sa zapojili desiatky škôl a obcí

Počas prvého decembrového týždňa (30.11. – 6.12.2009) uskutočnili mnohé slovenské združenia, inštitúcie a organizácie aktivity, ktoré pomohli či už priamo alebo nepriamo prostredníctvom osvetu znížiť množstvo odpadu ukladaného na skládky alebo do spaľovni. 10 samospráv z celého Slovenska, 96 materských, základných a stredných škôl a združení realizovalo aktivity, ktoré boli nad rámec tých, ktoré uskutočňujú priebežne počas roka. Prostredníctvom nich sa do celoslovenského týždňa nepriamo zapojilo niekoľko tisíc ľudí aj ďalšie samosprávy.

Celoslovenský týždeň aktivít odštartovalo 160 detí košických škôl, ktoré na Hlavnej ulici v Košiciach vytvorili ako výzvu pre dospelých živý nápis Triedme odpad! (foto na titulke).

Zapojeným školám a obciam sme ponúkli na výber mnoho aktivít, ktorými sa mohli do akcie zapojiť. Na web stránke boli k dispozícii návody ako na to. Celkovo bolo školám a obciam

rozoslaných vyše 30 000 informačných materiálov, ktoré boli použité na výučbu, distribuované do domácností žiakov a v rámci osvetu medzi občanmi.

Kým samosprávy zvolili skôr menej náročné aktivity v podobe distribúcie informačných letákov, rozhlasového vysielania a obecnej nástenky, žiaci, študenti ale aj pedagógovia v školách využili svoj kreatívny potenciál naplno. Mnohé začali tým, že k nami distribuovaným materiálom pridali svoje vlastnoručne vyrobené...

Väčšina škôl využila odpady na hodinách výtvarnej výchovy alebo pracovného vyučovania a výsledkom boli veľmi zaujímavé výtvary. Žiaci v ZŠ s MŠ v Trakoviciach využili staré látky a na hodinách technickej výchovy ušili vlastné plátenné tašky. Na ZŠ Gaštanovej v Žiline usporiadali módnú prehliadku modelov „ušitých“ z odpadov z obalov. O zaujímavej aktivite nás informovala Anna Hašková z MŠ Bitúnkova, Nové Zámky: „Viečka od jogurtov sa premenili na ozdobné gule na stromček, rolky z toaletného papiera zase na anjelikov a Mikulášov. Deti vystrihovali ozdoby z použitých žiniek na umývanie, vyrábali recyklovaný papier a následne ho tiež využili na pozdravy a pozvánky. Všetko v spolupráci s rodičmi.“

Žiaci škôl v rámci tohto týždňa informovali aj obyvateľov svojich miest a obcí o mnohých „odpadových“ problémoch.

Informácie sa týkali triedenia odpadov, výhod vratných nápojových fliaš, kompostovania bioodpadov a problému škodlivých látok vznikajúcich pri spaľovaní odpadov v domácnostiach. Mnohí dostali návod ako sa správať ekologicky v podobe nášho letáčka „22 ekotipov, aby bol deň Zeme každý deň“.

Niektoré aktivity boli naozaj netradičné. Napríklad študenti gymnázia v Myjave si v rámci týždňa aktivít museli vytriediť odpady, ktoré vznikli na ich stužkovej. Základná škola v Hornej Ždani usporiadala burzu nepotrebných vecí, na ktorej sa vyzbieralo 30€, ktoré putovali na konto Hodiny deťom. Základná škola Moskovská v Banskej Bystrici sa rozhodla venovať výťažok z burzy Detskému onkologickému centru v Banskej Bystrici. Gymnázium Spišská Stará Ves usporiadala Mikulášsku zbierku hračiek a oblečenia pre Charitu v Starej Ľubovni. Aj týmito aktivitami neskončilo na skládke alebo v spaľovni mnoho vecí: pre niekoho nepotrebných, ale pre iného ešte využiteľných.

Rok fungovania Centra pomoci občanom

Centrum pomoci občanom počas roku 2009 riešilo 9 väčších káuz. Okrem toho pomáhalo občanom poradenstvom prostredníctvom e-mailu a telefónu.

- 21 násobné rozšírenie spaľovne nebezpečných odpadov v Prešove – projekt bol v štádiu integrovaného povoľovania na Inšpektoráte životného prostredia v Košiciach zatiaľ zastavený pre nesplnenie podmienok. Rovnaký projekt avšak ako novopostavenú spaľovňu spol. Fecupral situovanú do mesta Veľký Šariš je zatiaľ stále v štádiu Rozsahu hodnotenia a zrejme nebude pokračovať.
- Pyrolýza plastov Oborín – oba projekty pre rovnakú technológiu podané dvomi rôznymi spoločnosťami boli odporúčané Ministerstvom životného prostredia. Tejto kauze sa už ďalej nevenujeme.
- Pyrolýza plastov v Sabinove – Ministerstvo životného prostredia vydalo odporúčacie stanovisko napriek odporu verejnosti. Investor ďalšie kroky pre realizáciu projektu neuskutočnil a podľa našich informácií už nemá záujem realizovať projekt v meste Sabinov kvôli tlaku občanov.
- Pyrolýza pneumatík Stropkov – Ministerstvo životného prostredia vydalo odporúčacie stanovisko napriek odporu verejnosti. Projekt bol mestom odmietnutý a mesto Stropkov považuje celý proces za ukončený. Investor sa vyjadril, že ďalšie kroky podnikne až po komunálnych voľbách.
- Skládka Luštek Dubnica nad Váhom – prebieha proces posudzovania vplyvov, momentálne sa čaká na vypracovanie Správy o hodnotení na základe pripomienok a podmienok od ministerstva. MŽP v rozsahu hodnotenia pre vypracovanie správy citovalo naše pripomienky.
- Spaľovanie odpadov v prevádzke Bukocel Hencovce – prebieha proces posudzovania vplyvov, momentálne sa čaká na vypracovanie Správy o hodnotení. Obec aj občania sú proti tomuto zámeru, s občanmi aktívne spolupracujeme.
- Vybudovanie spaľovne nebezpečných odpadov Chemolak Smolenice – proces posudzovania vplyvov bol ukončený záverečným odporúčacím stanoviskom ministerstva. Celú kauzu „strážiči“ občianske združenie Smolenice bez spaľovne a jeho aktívni členovia. Naša organizácia pomáha poradensky.
- Výrub v časti parku Barca v Košiciach sa nám podarilo zatiaľ oddialiť. Magistrát mesta Košice síce zastavil výrubové konanie, odvolací orgán – Obvodný úrad životného prostredia však toto rozhodnutie o zastavení konania zrušil. Proces teda stále pokračuje.
- Vybudovanie „prekladiska odpadov“ v Ľuboticiach pri Prešove – aj vďaka nášmu tlaku bolo nariadené úplné posudzovanie vplyvov na čo investor zareagoval stiahnutím svojej žiadosti

Čo je nového v ekovýchove?

Nový rok doniesol nové nápady aj v ekovýchovných aktivitách. Naplno rozbehnutá ekovýchova priniesla zaujímavé výstupy žiakov a študentov. V rámci prvého kola súťaže sme vyhodnotili školské ekoprojekty, ich význam a prínos pre miestnu komunitu – školu, obec.

Do súťaže sa zapojilo 17 škôl s príspevkami, ktoré mali formu počítačovej prezentácie ilustrovanej fotkami. Projekty v drvine väčšine boli zamerané na tému odpadov – zavedenie triedeného zberu na škole, monitoring čiernych skládok v obci a hliadky zamerané na obmedzenie ich vzniku. Viacero projektov malo vzdelávací charakter, odovzdávali sa vedomosti získané prostredníctvom ekovýchovných aktivít ostatným žiakom, študentom, rodičom ako aj pedagógom a to zábavnou formou, prípadne dlhodobou prácou a pôsobením v komunite. V rámci projektov sa uskutočnili rôzne menšie výskumy zamerané napr. na sledovanie tvorby odpadov v domácnostiach.

Po vyhodnotení podkladov a aktivít týchto projektov porota rozhodla o výhercoch. V kategórii základných škôl vyhrala prvé miesto Základná škola Komenského v Spišskej Novej Vsi, projekt detí bol zameraný na odpady a skvalitnenie triedeného zberu na škole. Aktivity sprevádzali menšie výskumy, žiaci skúmali čo sa deje s vyhodnoteným odpadom ďalej v prírode - ako sa mení a rozkladá plast, sklo a ako biologický odpad. Uskutočnili sa aktivity zamerané na opätovné použitie – napr. burzu starých hračiek a vytvorili priestor pre environmentálne informácie formou pravidelného enviro okienka v školskom rozhlase. Na druhé miesto sa dostala Základná škola s materskou školou Trhovište. V školskom projekte sa žiaci zamerali na zmapovanie čiernych skládok v obci, v súčasnosti pracujú na zavedení triedeného zberu a kompostovania na škole. Tretie miesto obsadila Základná škola, T. J. Moussona z Michaloviec, ktorá vynikla infostánkami o odpadoch na škole, rovesníckym vzdelávaním ako aj malou kampaňou pre zošity bez plastových obalov.

V kategórii stredných škôl vyhralo Evanjelické kolegiálne gymnázium z Prešova, ktoré sa preslávilo zavedením triedeného zberu v škole a osvetou o odpadoch v evanjelickej komunite s aktivitami v kostole. Dlhodobými aktivitami zameranými na propagáciu a predaj fair trade produktov, osvetovými aktivitami pre deti základných a materských škôl, tvorivými dielňami napr. na výrobu recyklovaného papiera a propagáciou používania plátenných tašiek. Druhé miesto dosiahlo Gymnázium na Poštovej ulici z Košíc aktivitami venovanými odpadom na škole. Tretie miesto obsadila Obchodná akadémia na Polárnej ulici v Košiciach prípravou zábavno-vzdelávacích programov pre ostatných študentov svojej školy.

Na jar sa plánujú ďalšie exkurzie do zachovalých ale aj človekom zničených oblastí v prírode. Spustí sa druhé kolo súťaží školských ekoprojektov a do konca júna žiaci, študenti ale aj pedagógovia zažijú veľa zábavných aj prínosných aktivít.

Kompostovanie – riešenie pre Vaše bioodpady

10. decembra 2009 sa v Košiciach uskutočnil seminár o bioodpadoch, určený predovšetkým samosprávam. 30 zástupcov miest a obcí si vypočulo odborné prednášky experta na kompostovanie Priateľov Zeme – SPZ Branislava Moňoka.

Už piaty rok je v platnosti zákon, ktorý zakazuje zneškodňovať biologicky rozložiteľný odpad z verejnej a súkromnej zelene. Množstvo miest a obcí sa však s týmto zákazom ešte nedokázalo vysporiadať a nezaviedlo vhodný systém zberu, ani zhodnocovania bioodpadu.

V poradí druhý zo 4 seminárov venovaný tejto téme opäť ukázal ako jednoducho,

efektívne a ekonomicky zhodnocovať biologický odpad. Na seminári odzneli informácie o legislatíve týkajúcej sa biologických odpadov, systémoch ich zberu, vhodných možnostiach pre obce, zriaďovaní obecných kompostovísk, najčastejšie používaných technológiách, ekonomike kompostovania a príkladoch z praxe. Zástupcom obcí bol poskytnutý návod ako navrhnuť a zaviesť taký systém nakladania s biologickými odpadmi, ktorý bude naplňovať potreby obce a navyiac bude akceptovaný pôvodcami odpadu.

Ako to už býva na seminároch Priateľov Zeme zvykom, účastníci v spätných väzbách vysoko hodnotili odbornosť, zrozumiteľnosť aj praktickosť podaných informácií.

Úspešné semináre pre príslušníkov Policajného zboru

Na prelome februára a marca sme v spolupráci s Prezidiom Policajného zboru usporiadali 3 semináre – jeden na východnom Slovensku, jeden na strednom Slovensku, a posledný na západnom Slovensku.

Ich účelom bolo poskytnúť príslušníkom prehľad najnovšej legislatívy v oblasti odpadov a pomôcť im tak zlepšiť vyšetrenie porušení odpadovej legislatívy.

Taktiež boli tieto semináre akýmsi fórom, kde sa vymieňali skúsenosti nie len medzi príslušníkmi Policajného zboru, ale aj navzájom medzi policajtmi a pracovníkmi Slovenskej inšpekcie životného prostredia a prokurátormi z Generálnej prokuratúry.

JERRY MANDER: V neprítomnosti posvätného

Zlyhanie moderných technológií a zápas indiánských národov o prežitie. (Preklad: Tamara Vaňová)

Kniha „V neprítomnosti posvätného“ patrí medzi jeden z najlepších titulov v spoločensko – ekologickej oblasti. Autor, Jerry Mander je jedným z najznámejších kritikov našej „technologicky vyspelej“ západnej civilizácie. Vyštudoval medzinárodnú ekonomiku na Kolumbijskej univerzite. Následne sa stal riaditeľom úspešnej reklamnej agentúry v San Franciscu. Užival si teda výdobytkov moderných technológií plnými dúškami. Zlom v jeho živote nastal, keď si uvedomil, že aj napriek dostatku všetkého mu niečo v živote chýba. Keď raz išiel do lesa, prišlo mu na um aká je v prírode nuda – taký bol zvyknutý na „civilizovaný“ svet.

Šťastné 50te roky J. Mandera

Mander sa narodil v roku 1936. Vyrastal teda v období veľkými technologickými zmenami. Neexistovali počítače a nebola rozšírená televízia. Ľudia nepoznali kreditné karty, pesticídy, herbicídy a atómové bomby. Na vlastné oči mohol vidieť ako sa svet okolo neho modernizuje. Keď mal štyri roky jeho rodina sa presťahovala z Bronxu (časť

New Yorku) do mesta Yonkers (5 km od New Yorku). Pre malého Jerryho to bolo ako bývať v divočine. Počas plynúcich rokov sa však jeho domovina menila. Dom, v ktorom býval bol učený uprostred lesa. Z lesnej cesty, po ktorej chodil každý deň do školy, sa stala cesta štrková. Po čase na jej mieste vyrástla diaľnica do New Yorku. Zmizol les a nahradilo ho viac domov – jeden ako druhý. Z miesta, kde bolo počuť vtáky a zver sa stalo typické predmestie.

Rozvoj technológií, ktorý zažil, ho priviedol k zamysleniu sa nad ich dôležitosťou v našom živote. Podľa Mandera je dôležitý negatívny názor na každú novú technológiu a uplatňovanie tzv. prezumpcie viny. Pokiaľ sa daná technológia nepotvrdí ako prospešná, máme voči nej byť opatrní. Ďalej píše o potrebnosti holistického - celostného prístupu v hodnotení technológií. Pri kritike technológií musíme mať vždy na pamäti princíp, že všetko so všetkým súvisí a teda aj jednotlivé technológie netreba brať jednotlivo.

Dôvody pre zrušenie počítačov

V druhej časti sa autor venuje samozrejmosti dnešnej doby – počítačom. Počítače a televíziu vidí ako jednu z najdôležitejších zložiek megatechnológie. Tento pojem použil na zahrnutie pôsobenia a činnosti všetkých technológií zároveň. Megatechnológia sa podľa Mandera správa takmer ako živý organizmus a má svoje zákonité smerovanie nezávisle od vôle ľudí. V knihe búra jeden z argumentov podporovateľov nových technológií, že moderné vynálezy sú neutrálne a závisí len na ľuďoch ako ich využívajú. Svoju kritiku počítačov zhrňuje v siedmych bodoch, kde opisuje ich negatíva.

Človek ako koliesko v obrovskom stroji – korporácie

Na Slovensku zvykneme tieskať príchodu zahraničných investorov – väčšinou nadnárodných korporácií. Mander sa zaoberá aj týmto netechnickým dôsledkom rozvoja technológií. V siedmej časti porovnáva korporácie k strojom. Podľa neho v nich nerozhodujú ľudia, ako by si mnohí mysleli, ale všetko sa podriaďuje dopredu daným pravidlám. Prezентuje to na konkrétnych príkladoch. Napríklad v prípade ekologickej havárie tankeru

Exxon Valdez v roku 1989 pri pobreží Aljašky predseda správnej rady korporácie najprv sľúbi, že všetko dá do poriadku. Vyčistí sa voda a pobrežie, zachráni sa zvieratá a nahradí sa škoda. Chová sa ako človek. Neskôr si však uvedomí, že k akcionárom sa nezachoval dobre. Súdny proces proti náhrade škôd spôsobených haváriou je finančne výhodnejší. Vedúci predstaviteľ korporácie sa teda podriaďuje princípom fungovania korporácií.

Posledný nech zhasne (Kolónie vo vesmíre)

Mnoho ľudí je presvedčených o prospešnosti skúmania vesmíru. Niektorí dokonca hovoria, že ak sa na Zemi nebude dať žiť, tak sa jednoducho presunieme na inú planétu. Ekologické znečistenie a drancovanie planéty podľa nich teda nie je žiaden problém. Planétu vnímajú materialisticky, ako tovar. V tejto kapitole Mander poukazuje na výskum vesmíru ako na ďalšiu podnikateľskú príležitosť pre korporácie. Píše aj o hnutí New Age a ich pohľade na kolonizáciu vesmíru. Predstavitelia tohto hnutia sú presvedčení, že osídlenie iných planét je dokonca súčasťou ľudského vývoja.

Pôvodní obyvatelia Ameriky

Porovnáva sa naša „vyspelá“ civilizácia s pôvodnými obyvateľmi severnej Ameriky - indiánmi. Mladí Američania sa učia o Kolumbovi ako o začiatku dejín Ameriky. O pôvodných obyvateľoch, o ich kultúre a minulosti majú len hmlisté predstavy a veľmi útržkové vedomosti. Väčšina ich vníma ako ľudí na okraji spoločnosti, ktorí sú závislí na alkohole alebo drogách a len poberajú sociálne dávky. Toto je však len dôsledok asimilácie a negatívnym výsledkom procesu, keď sa tradičná kultúra v ľuďoch zabíja a vnučuje sa im kultúra väčšiny.

Mander sa počas písania knihy stretol s mnohými indiánmi. Mal možnosť ich dobre spoznať pri spolupráci na rôznych projektoch. Indiáni v predkolumbovskom období žili v súlade s prírodou a Zem vnímali ako živú bytosť po generácie. Pôdu, ktorú obývali, považovali za posvätnú a nepredajú. Ich spôsob života im dodnes vyhovuje a nechcú ho nahradit' našim moderným životným štýlom. Dokonca ho považujú za cestu k smrti.

Veľký záväzný zákon Irokézkej konfederácie – vzor Ústavy USA

Veľmi málo ľudí vie, odkiaľ sa čerpala inšpirácia pre americkú ústavu. Otcovia Ústavy a zakladatelia Únie sa inšpirovali konfederácnym systémom indiánskeho kmeňa Irokézov. Nezahrmuli však podstatu Veľkého záväzného zákona ako sa nazýva „ústava“ Irokézov. Jedným zo základných kameňov bolo rozhodovanie konsenzom. Jeho pomalosť však nezodpovedala rýchlosti, ktorá je tak potrebná pre vznikajúci národ - novú modernú spoločnosť. Život Indiánov bol inak členený. Pracovalo sa s prestávkami, málokedy viac ako štyri hodiny denne. Zvyšok dňa naplnil spánok a komunikácia s blízkymi a s prírodou.

Pracovná doba bankára

Mander píše o Krovákoch z kmeňa Dobe v južnej Afrike. Krováci pracujú približne 2 hodiny denne – 15 hodín za týždeň. Je zaujímavé, že jeden človek užije svojou prácou 4 alebo 5 osôb. Pracuje však len niečo vyše polovice členov kmeňa. Veľa ľudí by argumentovalo, že pri takejto pracovnej výkonnosti Krováci hladujú – žijú na hranici prežitia. Opak je však pravdou. Denné množstvo potravy je podľa súčasných výživových tabuliek úplne postačujúce. Krováci si udržiavajú pracovnú dobu bankára a zároveň sa dosýta najedia. Kde sa teda ponáhľame, za čím sa ženieme a prečo?

Názov desiatej kapitoly prešiel cez „kopírak“ spolu s názvom knihy: V neprítomnosti posvätného.

Autor tu predstavuje hlavnú myšlienku celej knihy. V súčasnosti sa ľudia spoliehajú, že technológia vyrieši všetky ich problémy – aj tie ekologicke. Vo svojej pýche sú presvedčení, že dokážu lepšie menežovať svet ako príroda. Nemajú v úcte niečo, čo je nad nimi, čo je posvätné. Konajú v neprítomnosti posvätného.

Ján Vozár

TÚTO KNIHU V ČESKOM VYDANÍ – „V NEPRÍTOMNOSTI POSVÁTNÉHO“ SI MÔŽETE OBJEDNAŤ PROSTREDNÍCTVOM DISTRIBÚCIE PRIATEĽOV ZEME – SPZ.

Juraj Zamkovský

Dlhoročný líder našej sesterskej organizácie Priatelia Zeme – CEPA. Toho času žije v Ponickéj Hute a pracuje v regióne Podpoľania.

JURO, MÁŠ ZA SEBOU CELKOM DLHÚ HISTÓRIU V TREŤOM SEKTORE. MOHOL BY SI JU STRUČNE POPISAŤ?

Začínal som medzi ochranármi v prednembrovej Bratislave, pomáhal som najmä pri oprave dreveníc a rozbehu programu pre ľudí so zdravotnými problémami Bratislava bez bariér. Medzi ochranármi som stretol ľudí, od ktorých som sa veľa a rýchlo učil a s ktorými som sa cítil slobodne. S pár kolegami sa nám vtedy napríklad podarilo preraziť hradbu úradných obštrukcií a získali sme povolenia na historicky prvé skosenie obrubníkov na asi šiestich prechodoch na Americkom námestí.

Cyklostylovanie polooficiálnych dokumentov v centrále vtedy ešte na Mariánskej ulici, ktoré boli argumentačne nepriestrelnou obžalobou vtedajšieho režimu z ekologických zločinov či amatérske prekladanie kritiky sústavy vodných diel Gabčíkovo - Nagymaros pre zahraničné mimovládky, ktoré už sem-tam vďaka perestrojke mohli s nami komunikovať, boli pre mňa akosi neformálnou špičkovou univerzitou popri oficiálnom štúdiu na vysokej škole mizernej kvality. Už začiatkom piateho ročníka na jeseň 1989 som sa rozhodol, že po odovzdaní diplomovky neprevzmem diplom. To ale nebolo až také jednoduché, pretože podľa môjho vtedajšieho prieskumu, v takýchto prípadoch škola napokon diplom dotčným vždy poslala poštou - výnimkou bol študent, ktorý stihol urobiť nejaký prúser.

Tak som chystal prúser na záverečnej promočnej maškaráde, kde som chcel vystúpiť s vlastným hodnotením úrovne vzdelania, ktoré nám tá vysoká škola dala.

TO SA TI NEMOHLA JEDNODUCHO PREPIEČŤ...

Našťastie k tomu nedošlo, nikomu som neotrúvil slávnostný pocit a sebe som ušetril čas a využil som ho užitočnejšie. Do konca roka som ešte pomáhal na škole revolučnému výboru, na študijnom som vrátil index a v obci, v ktorej som vtedy býval, som začal koordinovať postupné zmeny vo vedení. Podarilo sa mi presmerovať rozhorčenie jej obyvateľov z dovtedajšieho šafárenia komunistov na organizovaný odpor proti vtedy najväčšej skládke toxického odpadu na území Slovenska. A tak revolúcia v Budmericiach bola konštruktívna a po čase sme prinútili Chemické závody Juraja Dimitrova – onedlho premenované na Istrochem – k dodatočným investíciám a čiastočnej sanácii skládky. Bola to moja ďalšia univerzita života, v ktorej som získal neoceniteľné praktické skúsenosti. Tým ale moje štúdium praxou ani zďaleka nekončilo.

Krátko po prvých úspešných slobodných komunálnych voľbách som odišiel pracovať do Koordinačného výboru VPN. Bol to napíňajúci, hektický a neformálny život, robili sme všetci s absolútnym nasadením, väčšinou sme spali priamo v kancelárii. Vo vtedy najsilnejšej strane som mal „na starosti“ životné prostredie. Pod „životné prostredie“ vtedy patrilo naozaj všeličo: od nezabudnuteľných rozpráv o živote s Markom Hubom v natrieskanej kancelárii v Mozartovom dome na Jiráskovej, organizovanie prednáškových turné ochrancu pralesov Johna Seeda či priekopníka v organickom poľnohospodárstve Johna Harrisona. Ale aj prípravy, rozmnožovanie a distribúcia informačných materiálov proti politike vlastných ministrov, cez nočné debaty s federálnym ministrom vnútra Janom Langošom o policajnej brutalite pri blokádach protiprávnej výstavby na Dunaji. Tiež otravné obedy s predstaviteľmi ropných spoločností, ktorí prišli s aljaškým guvernérom k nám hľadať biznis až po vyslovene nechutné rokovania s americkými

vyriduchmi, ktorí chceli v Tatrách stavať hotely a skupovať zrekonštruované slovenské hrady na výstavbu zábavných parkov. Ale niekedy si hovorím, že ten pokazený žalúdok stál za prekazený alebo aspoň spomalený biznis.

TAKŽE SA Z TEBA STÁVAL POLITIK?

Z VPN sa rýchlo stala strana, ktorá v praxi presadzovala opačné hodnoty, než z akých vyšla. Asi po roku som odišiel späť do bratislavskej mestskej organizácie ochrancov prírody, kde sme s pár kamarátmi v roku 1992 založili konzultačné centrum pre verejnosť a občianske iniciatívy. Popri tom som asi rok alebo dva pomáhal pri reforme ústredia SZOPK, ale tento zbyrokratizovaný kolos som potom opustil a radšej som sa venoval budovaniu nezávislej a pružnej organizácie, ktorá sa vyvinula z konzultačného centra pod menom CEPA – Centrum pre podporu miestneho aktivizmu. Jej pôvodný cieľ bolo budovať kapacity a podporovať skutočne nezávislé občianske organizácie, ktoré sa neuspokoja so suplovaním funkcií verejných inštitúcií a nezastanú pri osвете a vzdelávaní, ale majú jasné politické ciele, chcú konfrontovať moc a ide im o hlbšie spoločenské zmeny.

Asi sedem rokov CEPA plnila primárne túto funkciu. Po saturovaní potrieb našej cieľovej skupiny sme postupne budovali vlastné dva programy. Jeden bol zameraný na kritiku ekonomickej globalizácie a druhý na podporu využívania právnych nástrojov v kampaniach občianskych organizácií. Keďže som mal skúsenosti s občianskym sektorom, poznal som výborne jeho potreby a problémy, pozývali ma často k posudzovaniu rôznych podporných programov a projektov, stal som sa členom správnych rád, výberových komisií alebo poradcom niektorých väčších nadácií, dostával som ponuky na prípravu rôznych štúdií a posudkov. Niekedy som sa pritom dobre bavil, pretože sa stávalo, že som nespíňal „povinné“ minimálne kritérium – nemal som papier o ukončení vysokej školy... Niektoré organizácie preto v mojom prípade „podliezli“ vlastné podmienky :)

Ale nikdy som nechcel skončiť ako kravatový expert na mimovládne organizácie. Vždy ma to ťahalo ku konfrontácii s mocnejšími, ktorí zneužívajú svoje postavenie, devastujú prostredie a ničia druhým život. Od roku 2001 sa intenzívne venujem korupcii pri správe verejných fondov, hľadám cesty, ako decentralizovať rozhodovanie a ako zvyšovať mieru lokálnej nezávislosti na globalizovanej ekonomike. Ale stále v rámci tzv. tretieho sektora.

ČO Z TOHO VŠETKÉHO ŤA NAJVIAC NAPŔIŇALO? A ČO VNÍMAŠ AKO NAJVÄČŠÍ ÚSPECH?

Slobodný život. Až na povinné krátkodobé zamestnania počas strednej a vysokej školy som nikdy nerobil kvôli peniazom niečo, s čím by som sa vnútorne nestotožnil. Ani neplánujem.

MOHOL BY SI POVEDAŤ, PREČO SI ODIŠIEL Z MESTA NA VIDIEK? AKÝ V TOM VIDÍŠ VÝZNAM?

Život v meste je nepraktický, zošnúrovaný, nervózný. Najmä však nie je a ani nemôže byť nezávislý na neudržateľnom rozvoji. Netvrdím, že život na Ponickéj Hute taký je, ale tvrdím, že taký aspoň môže byť.

MOHOL BY SI STRUČNE CHARAKTERIZOVAŤ PRIATEĽOV ZEME-CEPA?

Je to občianske združenie, ktoré sa snaží nasmerovať jeden konkrétny región v strede Slovenska na zmysluplný rozvoj tak, že zvýši jeho energetickú a ekonomickú nezávislosť a pomôže uchrániť jeho jedinečné prírodné aj kultúrne hodnoty. Druhý rozmer združenia predstavuje jeho činnosť zameraná na vytváranie systémových bariér proti tunelovaniu verejných peňazí a ich zneužívaniu na aktivity devastujúce životné a sociálne prostredie.

V SÚČASNOSTI SA SÚSTREDÍŠ NAJMÄ NA LOKÁLNU ČINNOSŤ V PODPOLANÍ. PREČO SA SÚSTREDÍŠ NA LOKÁLNE PROBLÉMY A NIE NA GLOBÁLNE. A PREČO PRAVE PODPOLANIE?

Najefektívnejšia akcia proti neudržateľnej ekonomickej globalizácii je vytváranie imunity regiónov voči nej. Ekonomická globalizácia postavená na mantrane nekonečného ekonomického rastu je podľa mňa globálnym problémom číslo jedna. Všetky súčasné „globálne problémy“ – vrátane klimatickej zmeny – sú prejavom a nevyhnutným dôsledkom ekonomickej globalizácie. Poľanu sme si vybrali z dvoch dôvodov: je to naozaj zatiaľ nezdevastovaný región s výnimočnou hodnotou a na jeho západnom okraji máme sídlo.

TERAZ TROCHU OSOBNĚJŠIE, KDE SI BRAL A BERIEŠ MOTIVÁCIU, PREČO SI SA RADŠEJ NEVYKAŠLAL NA ENVIRO VECI A NEŠIEL ROBIŤ NIEČO INÉ?

Už som to spomenul vyššie. Iný ako slobodný život by bol pre mňa neprijateľný. „Enviro veci“ pre mňa nie sú luxus, ale ani predmetom nejakého intelektuálneho skúmania. Život bez auta pre mňa nie je odriekaním, ale nevyhnutnosťou. Práca za dobré peniaze vo Volkswagene alebo v Markíze by pre mňa bola obdobou komunizmu, len s tým rozdielom, že pred dvadsiatimi rokmi som si nemohol vybrať, kde budem žiť a teraz si môžem vybrať, či podporovať firmu, ktorej poslaním je profitovať z ekologických problémov a ohlupovať spoločnosť.

PRI VÝBERE TÉM, KTORÝM SA VENUJEŠ SA ROZHODUJEŠ AJ PODĽA TOHO, ČO SA TI ZDÁ AKO VÄŽNEJŠÍ PROBLÉM.

KTORÉ PROBLÉMY VNÍMAŠ AKO NAJVÄŽNEJŠIE NA SLOVENSKU?

Na Slovensku neexistuje región, v ktorom by kritická väčšina obyvateľov a reprezentantov mala vnútornú odvahu a schopnosť začať dlhodobo zvyšovať vlastnú ekonomickú nezávislosť. Zvonku spoločnosť zväzuje ekonomický tlak a je idiotizovaná médiami, stranami, firmami a často aj školským systémom, zvnútra je zasa zviazaná konzumnými návykmi, negramotnosťou a rozpadom lokálnych sociálnych sietí.

A VO SVETE?

Pre mňa spoločným menovateľom najväčších globálnych problémov je dôsledne etablovaná ideológia „udržateľného ekonomického rastu“ a „deregulovaného trhu“. Od tejto ideológie sa odvíjajú v podstate všetky dominujúce verejné politiky, od regionálnych po medzinárodné. Od politik závisí, aké smerovanie v každom sektore sa bude podporovať. A od verejnej podpory a regulácie závisí, ktoré činnosti sa budú biznisu oplácať a ktoré nie.

SI JEDEN ZO SPOLUZAKLADATEĽOV PRIATEĽOV ZEME SLOVENSKO, MÔŽEŠ POVEDAŤ NIEČO K FILOZOFII ICH VZNIKU?

Základný význam bol v prepojení občianskych skupín, ktoré sa naivne nedomnievajú, že „všetko je tak, ako má byť“, ale ktoré chcú a vedia meniť to, čo devastuje prírodné a sociálne prostredie. Takáto spolupráca vytvára predpoklady pre zdieľanie zdrojov a kapacít, ktorých nikdy nie je dosť.

MYSLIŠ, ŽE SA TI DARÍ NAPŔIŇAŤ ŽIVOT V DUCHU PRINCÍPOV, KTORÉ POVAŽUJEŠ ZA SPRÁVNE?

V živote som urobil veľa prešľapov a chýb. Cestu, ktorou som doteraz išiel, definitívne neuzatváram a snažím sa čas od času na nej orientovať z väčšieho odstupu. Dnes som možno menej nedočkavý, mám väčšie porozumenie pre kompromisy v detailoch ako pred dvadsiatimi rokmi. Ale princípy nemením a nemám potrebu vrátiť sa na začiatok svojej cesty.

PREZRAĎ MI, ČO NAJRADŠEJ ROBIŠ KEĎ NEPRACUJEŠ?

Baví ma spoločné čítanie v rodine. Prečítali sme už takto spústu výborných kníh, od Londonových po Hesseho, teraz prechádzame na ruskú klasiku. Rád pozorujem premenlivé nadšenie oboch starších detí napr. u syna pre šach, hokej či najnovšie šerm a u dcéry pre keramiky, kreslenie a literatúru. S ročnou dcérou sa rád hrávam v jej ohrádke a už sa teším, keď po zime trochu obschne a pustíme sa do sadenia stromkov v záhrade.

KDE VIDÍŠ SEBA A SLOVENSKO O 10 ROKOV?

Fyzicky zrejme tam, kde som aj teraz. Mojmým snom je rozbehnúť na Hute regionálne centrum pre obnoviteľné zdroje energie – máme už krásny starý dom so záhradou, projekt na jeho rekonštrukciu a zariadenie a dokonca aj stavebné povolenie. Chýba nám už iba nejakých 6 miliónov a potom začnem realizovať obrovské množstvo nápadov, z ktorých už mám väčšinu aj na papieri.

S Jurajom Zamkovským sa zhovárať
Martin Valentovič

Oslovili ma vaše články o kompostovaní. Doma už triedim všetko okrem bioodpadu. Viete mi poradiť, čo s ním môžem robiť, keď bývam v bytovom dome na sídlisku?

Možností ako skompostovať vznikajúci bioodpad v domácnosti, je hneď niekoľko. Začneme od najjednoduchších:

1. Oslovte príslušný Obecný / Mestský úrad a opýtajte sa, či vo vašej obci / meste prebieha zber bioodpadu. Ak áno, zistite si ďalšie podrobnosti o tom, či je možné sa do neho zapojiť a akým spôsobom.
2. Ak vo vašej obci / meste neprebieha zber bioodpadu, môžete si vybudovať tzv. komunitné kompostovisko v blízkosti Vášho domu a kompostovať v ňom za dodržania základných pravidiel kompostovania. Najskôr si obhliadnite okolie svojho domu a pokúste sa nájsť vhodné miesto na umiestnenie kompostoviska. Miesto by malo byť nenápadné, najlepšie kryté z jednej alebo dvoch strán krami alebo stromami a hlavne ľahko prístupné za každého počasia. Nemalo by sa nachádzať hneď pri chodníku a ceste alebo v blízkosti detského ihriska. Ak ste takéto vhodné miesto našli, oslovte svojich susedov s touto myšlienkou a pokúste sa ich pre túto vec získať. Ak budú súhlasiť, spíšte váš záujem o umiestnenie kompostoviska spolu so súhlasným stanoviskom a podpismi prevažnej väčšiny susedov. S touto požiadavkou potom oslovte príslušný Obecný / Mestský úrad a zistíte, komu patrí pozemok, na ktorom by ste chceli kompostovať. Ak pozemok patrí obci / mestu, vyžiadajte si súhlasné stanovisko s touto činnosťou. Ak inému vlastníkov, postupujte podobne. Viac informácií o tom, ako založiť komunitné kompostovisko a správne v ňom kompostovať, nájdete na našej internetovej stránke tu: www.priateliazeme.sk/spz/?q=sk/komunitne-kompostovanie-prirucka-pre-komunitne-spolocenstva.

3. Bioodpad sa dá skompostovať aj na balkóne. K tomu potrebujete nádobu - kompostér, ktorý má úplné dno; pod

stupné za každého počasia. Nemalo by sa nachádzať hneď pri chodníku a ceste alebo v blízkosti detského ihriska. Ak ste takéto vhodné miesto našli, oslovte svojich susedov s touto myšlienkou a pokúste sa ich pre túto vec získať. Ak budú súhlasiť, spíšte váš záujem o umiestnenie kompostoviska spolu so súhlasným stanoviskom a podpismi prevažnej väčšiny susedov. S touto požiadavkou potom oslovte príslušný Obecný / Mestský úrad a zistíte, komu patrí pozemok, na ktorom by ste chceli kompostovať. Ak pozemok patrí obci / mestu, vyžiadajte si súhlasné stanovisko s touto činnosťou. Ak inému vlastníkov, postupujte podobne. Viac informácií o tom, ako založiť komunitné kompostovisko a správne v ňom kompostovať, nájdete na našej internetovej stránke tu: www.priateliazeme.sk/spz/?q=sk/komunitne-kompostovanie-prirucka-pre-komunitne-spolocenstva.

ňou umiestnenú misku na zachytávanie prípadnej odpadovej vody z kompostovania. Návody na zhotovenie takýchto kompostérov môžete nájsť na internete. Pri kompostovaní vždy dodržiavajte základné pravidlá kompostovania a pravidelne kontrolujte obsah nádoby. Viac informácií o pravidlách správneho kompostovania, nájdete na našej internetovej stránke tu: www.priateliazeme.sk/spz/?q=sk/kompostovanie

4. Kompostovať sa dá i priamo v kuchyni v špeciálne na tento účel vyvinutom elektrickom kompostéri, napríklad značky NatureMill. Je to pohodlný, avšak pomerne drahý spôsob. Do kompostéra môžete pridávať bioodpad postupne, ako Vám vzniká a o ostatné sa už postará kompostér. Kompostér je nehučný a nešíri sa z neho pach. Viac informácií o elektrickom kompostéri a kompostovaní v ňom nájdete na internetovej stránke www.ekodomov.cz.
5. Lacnejšou a nemenej efektívnou voľbou pre kompostovanie bioodpadu v domácnosti je vermikompostovanie. Je to kompostovanie bioodpadu za pomoci dážďoviek, ktorého výsledným produktom je vermikompost – kvalitné hnojivo vhodné i pre izbové rastliny. Ku kompostovaniu je potrebný len malý zásobník alebo nádoba a dážďovky. Viac informácií o vermikompostovaní nájdete na našej internetovej stránke www.priateliazeme.sk/spz/?q=sk/vermikompostovanie-dazdovkovy-kompost-pre-domacnost-a-zahradu

Lenka Beznáková

Ekolisty boli vydané v rámci projektov „Viac recyklácie, menej znečistenia“ a „Príma - Klíma - Životný štýl“.

Priateľov Zeme - SPZ finančne podporili:

PROJEKTY „VIAC RECYKLÁCIE, MENEJ ZNEČISTENIA“ A „OD TRIEDENIA K MINIMALIZÁCIÍ ODPADU“ SÚ SPOLUFINANCOVANÉ Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA, NÓRSKEHO FINANČNÉHO MECHANIZMU A ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

PROJEKT „PRÍMA - KLÍMA - ŽIVOTNÝ ŠTÝL“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z DBU.

PROJEKT „TRIEDENIE A RECYKLÁCIA ODPADU - SÚČASŤ NÁŠHO KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA“ FINANČNE PODPORIL RECYKLAČNÝ FOND.

Pri realizácii aktivít Priateľov Zeme - SPZ pomohli:

Johny Vozár, Janka Bohdanová, Monika Bortáková, Alexi Rendeková, Michal Činčár, Lenka Rusnáková, Ondrej Pačay, Lucka Klimčáková, dobrovoľníci z radov klientov Domova dôchodcov a sociálnych služieb na ulici Skladnej v Košiciach, žiaci a pedagógovia týchto košických škôl: Gymnázium Poštová, Gymnázium Šrobárova, Obchodná akadémia Polárna, Spojená škola Vojenská 13, Stredná priemyselná škola Stredná s vyučovacím jazykom maďarským Grešákova 1

Špeciálne poďakovanie patrí Cirkvi adventistov siedmeho dňa v Košiciach a pánovi Stanislavovi Byrtusovi za poskytnutie priestorov pre Novoročnú recykláciu a dobrovoľníkom, ktorí nám s usporiadaním akcie ochotne pomáhali.

Ďakujeme Vám

Mediálni partneri:

